

УДК 811.111'271-057

**ЛЕКСИКО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОЗНАВЦІВ:
НОРМАТИВНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

Н.П. Яцишин

Актуальність теми. Євроінтеграційні прагнення України зумовлюють потребу в фахівцях, здатних до професійного іншомовного спілкування, з метою здійснення успішної взаємодії із зарубіжними співрозмовниками-партнерами. У правоохоронній діяльності така ситуація проявляється у процесі спілкування суб'єктів органів правопорядку для вирішення тих чи інших завдань. При цьому особливо важливим є володіння навичками і вміннями спілкуватися англійською мовою, оскільки Україна співпрацює з багатьма європейськими організаціями, де ця мова є офіційною мовою міжнародного спілкування.

Таким чином, сучасна освітня парадигма відбиває новий погляд на взаємозв'язок юридичної освіти і майбутньої комунікативної діяльності правознавців. Одним з найважливіших аспектів цієї проблеми є становлення спеціаліста, який володіє основами міжкультурної комунікації, що передбачає досягнення взаємоузгоджених дій з носієм відмінної культури.

Мета дослідження полягає у висвітленні на основі нормативно-порівняльного виміру основних аспектів лексико-термінологічної основи комунікативної діяльності правознавців.

Закономірно, що на сучасному етапі дана проблема викликає все більше зацікавлення як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Це засвідчують, зокрема, праці С. Гусарєва [1], С. Кіржнер [2], І. Лощенової [3], Є. Панкратової [4], А. Токарської [5] та інших авторів, використані у даному дослідженні.

Так, на слушну думку О. Панкратової, розвиток у майбутніх правознавців лексико-термінологічних основ комунікативної діяльності повинен базуватися на порівняльному співставленні правової картини світу в

процесі взаємопов'язаного вивчення англійської мови і правової системи англосаксонських країн [4, с. 74].

У розвиток цієї думки С. Кіржнер пояснює, чому знання правової системи англосаксонських країн (Великобританії та США) дуже важливе для успішного формування у правознавців навичок і вмінь професійного міжкультурного спілкування. Вона вважає, що правова культура країни як складова загальної культури представників юридичної професії певного мовного соціуму зумовлює специфіку комунікативної діяльності спеціалістів цього профілю [2, с. 89].

Близький до цього і С. Гусарев, який стверджує, що системи права Великобританії і США, в загальному, схожі, оскільки належать до спільної англосаксонської правової сім'ї, в межах якої діє система прецедентів. Українська ж правова система, що відноситься до романо-германської правової сім'ї, в свою чергу, повністю відрізняється від англо-американської, оскільки юридичні питання вирішуються відповідно до кодифікованих норм права [1, с. 237].

Отже, при формуванні лексико-термінологічних основ комунікативної діяльності правознавців важливо закласти суб'єктам правовідносин інформацію про політичний устрій країни, особливості функціонування судової гілки влади, тенденції у розвитку галузей та інститутів права (конституційного та муніципального права, адміністративного та цивільного права і ін.), специфіку обов'язків різних представників юридичної професії. Так, наприклад, розгляд складних кримінальних справ у Великобританії проходить у суді вищої інстанції (Crown court), тоді як менш складні справи розглядається у судах нижчої інстанції (Magistrates courts). У США більшість повсякденних суперечливих справ (сімейних, побутових і ін.) розглядається у судах штатів (state courts), проте деякі більш серйозні справи надходять до федеральних судів (federal courts).

Аналогічне порівняння можна провести і в інших галузях юридичної діяльності. Так, особливістю англійської правової системи є робота окремих

видів адвокатів: соліситори (solicitors), які готують справу клієнтів до розгляду в судовому порядку, і баристери (barristers), що безпосередньо представляють інтереси осіб у суді. В Україні та США такого поділу немає. Тобто у сфері судових процедур започаткована робота власне адвокатів (barristers). Іншим прикладом відмінності англо-американської та української систем судовиконавства можна назвати вирішальну роль суду присяжних в англomовних країнах, в той час як в українській правовій системі така практика не є поширеною [2, с. 90-91].

В умовах реформування правової системи, активної законотворчої діяльності завдання як працівників, так і мовознавців полягає в тому, щоб піддати правову норму своєрідній експертизі або т.зв. критиці (К. Жоль*), метою якої є встановити, чи дана норма є чинною правовою нормою, а також забезпечити правильний (автентичний) текст законодавчої норми, викладеної у письмовій формі. Крім того, важливо для досягнення точності, ясності, простоти і сконденсованості викладу юридичних норм забезпечити правильність використання правничої термінології.

У цьому зв'язку можна цілком погодитися з А. Токарською, яка наголошує на тому, що у формулюванні правової норми кожний термін повинен виконувати визначену лише йому функцію акумулювання і передачі інформації, яка має правове значення. А тому має відповідати вимогам, що ставляться до термінів: повно, всебічно і точно означати те чи інше явище, подію, предмет; бути однозначним і адекватним для розуміння суб'єктів правових відносин. Терміни іншомовного походження повинні бути перекладені державною мовою і збережені як кальки лише тоді, коли відсутній відповідник у національній мові [5, с. 439].

До речі, у більшості країн Західної Європи діють чіткі законодавчі норми стосовно статусу державної (національної) мови. Наприклад, у Франції щороку проводяться парламентські слухання про дотримання Закону про мову і мовну політику в країні. Чиновники, які свідомо порушують цей

---

* К. Жоль – сучасний філософ права, послідовник критики патології у юриспруденції.

Закон (засмічують мову термінами іншомовного походження при наявності відповідників у державній мові), піддаються покаранню і проти них навіть порушують кримінальні справи.

У порівняльному аспекті такий приклад не на користь України, в якій лексико-термінологічні можливості української мови, як єдиної державної мови, поки що не мають чітко визначеної норми як у правознавчій теорії, так і в юридичній практиці. З точки зору юридичної лінгвістики – наймолодшої галузі юриспруденції, необхідно вести мову із приводу тих проблемних питань, які варто враховувати при формуванні мовного викладу окремих статей вітчизняного законодавства. у даному випадку своєрідна мовна політика права передбачає, з одного боку, розширення й удосконалення юридичної терміносистеми української мови на власній лексико-термінологічній мовній основі, з іншого боку, об'єктивну необхідність застосування зміненої системи української термінології, пов'язаної із міжнародними правовими діями. У такій системі мають місце іншомовні елементи, інтернаціоналізми, спільнослов'янські назви й інші нові мовні запозичення, що потрапляють в українську мову внаслідок інтеграції, інтернаціоналізації і глобалізації сучасного світу.

Висновки. Україна, як суб'єкт міжнародного права, здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консультативними, торговельними представництвами, бере активну участь в діяльності міжнародних організацій в обсязі, необхідному для забезпечення національних інтересів держави у політичній, економічній, науково-технічній, культурній і інших сферах. В умовах такої міжнародної активності держави формування основ лексико-термінологічної компетенції правознавців набуває особливого значення і визначається як ефективний засіб забезпечення комунікативної міжнародної діяльності.

Література

1. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / С.Д. Гусарев. – К.: Знання, 2005. – С. 237-243.
2. Кіржнер С.Е. Англомовна підготовка майбутніх юристів до професійної міжкультурної комунікації. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc-Gum/Nznuoa/psychology/2008_11.pdf
3. Лощенова І.Ф. Актуалізація лінгвокраїнознавчих знань студентів як чинник розвитку готовності до міжкультурної комунікації. – Режим доступу: <http://bibl.Kma.mk.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-23.pdf>
4. Панкратова Е.А. Формирование правовой картины мира у студентов специальностей средствами иностранного языка (На материале английского языка): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Н.Новгород, 2004. – 174 с.
5. Токарська А. Нормативний аспект комунікативної діяльності юристів (до проблеми уніфікації термінології міжнародного права) // Вісник Львівського університету. Серія філол., 2004. Вип. 34.Ч.1. – С. 438-443.